

שיח ושיג בפרשה

נקודה קטנה של צדקה

רבי חיים מצאנז היה ידוע בפזרנותו הרבה לענייני צדקה. כל פרוטה שנפלה לידי הייתה מועברת מיד לעניים. במיוחד התעסק בצדקה בערב חג-הסוכות, שעל-פי הנאמר בכתבי האר"י יש לתת צדקה ביום זה ביתר שאת מבכל יום. לאחר שחילק את כל הכסף שהיה בידו, היה טורח לחפש הלוואות, כדי שיוכל לחלק עוד צדקה לעניים. פעם אחת, בערב סוכות, אמר לו בנו: "אבא, לא ראיתי בספרים שיש מצווה לחלק צדקה גם אחרי שכבר כלתה פרוטה מן הכיס". נענה רבי חיים: "תמה אני איך בן יכול להיות 'רוצח' כזה על אביו. הלוא אתה רואה שאין בי ריח של תורה ושמץ של יראת-שמים, ורק נקודה קטנה של צדקה יש בי; ואתה רוצה למנוע ממני גם את זה?!" (שיחת השבוע חב"ד)

אהבת ישראל

הפליות ויחס שפל בחברה ובעבודה-המשך

והנה לך קטע ממצעלתי הביונות:

מובא בספר "קול בוכים" על הפסוק (איכה ג, ל) "יתן למכהו לחי ישבע בחרפה" [נדבר זה יצא מפרש גם מפי האר"י ז"ל, ומובא דבריו בכמה ספרי יראים], וזה לשונו: וכמו שהיה מרגלא בפומה דמורי זלה"ה [הוא הרמ"ק], שהיה אומר, שבכל התשובות שבעולם, המעלה שבכלם למרק החטאות והזדונות והפשעים היא סבילת העלבונות והחרופים והגדופים, והיא מעלה יותר מכל מלקיות וסגופי תעניות שבעולם. כי אם יסגף עצמו לבד, יחלש ויבטל מדברי תורה למאן דלא אפשר ליה, ונקרא חוטא, וכן במלקיות וכיוצא. אמנם, במדה זו של סבילת עלבונות - תאכל ותשתה ותעבד, והעוונות מתכפרים. ומבינתך חדל, כי הגע בעצמך - שיאמרו לך: תרצה שיבוא לך הפסד ממון, נפילת בתים תשיב: לא. ואם יאמרו לך: תרצה לקבל עליך מיתת בנים תשיב: חס ושלום, אלא אתה ה' תשמרם. ואם יאמרו לך: תרצה שיכך ה' בשחפת ובקדחת בקירי וחמימי - מיד ירוץ לך, ותשיב: רחמנא לאלו. וכן אם יאמרו לך על המיתה ועל גיהנם ועל הגלגולים הרעים - על הכל תשיב: חס וחלילה. אם כן, תאמר לי: בחינת החטאות והפשעים שחטאת ושעוית ושפשעת ופגמת במעלות הרמות, בעשייה ויצירה ובריאה ואצילות, כפי מחצב נשמתך, מיום היוותך על האדמה - במה יכפר והזקן הכסיל בכל יום רודף אחריו עד החרמה, כי אין לו מלאכה אחרת, ומעולם לא נצחני אלא בעל מלאכה אחת קרינא ביה, והסאה הולכת ומתמלאת, ותרדמת ה' הפלה ולא תעור משנתך.

ואם גברו חטאתיך לטעם ביאות אסורות, לילה ניום לא ישבתו מחשבותיך, ומפל עברה נעשה קטגור, ועולות אגדות מטה ומקטרגים, כמו שאמרו זכרונם לברכה: עולה ומשטין, עולה ומקטרג. והדן הקדוש והישר, אגזניו קשובות לקול קטרוגיהם, ולא יתנו דמי להם, עד שיבוא מלך הכושי וכן מובא ב"שערי קדשה" לרבנו חיים ויטאל (ח"א שער ו): ואם עיני שכל לך, הנה לך לחפש מי שיצערך, כי חיים אתה מבקש לך. עד כאן.

ב"תמר דבורה" (ספ"ב) כתב: החלק השלישי מהדרך להתרפא מחלי הגאון - שיחשב על עוונותיו תמיד, וירצה בטרהרה ותוכחת ויסורים, ויאמר: מה הם היסורים היותר טובים שבעולם שלא יטרידוני מעבודת ה' - אין חביב בכלם מאלו שיחרפוהו ויבזוהו ויגדפוהו, שהרי לא ימנעו כחו ואונו בחלאים, ולא ימנעו אכילתו ומלבושו, ולא יעגש, חס וחלילה, בחייו וחייו בגיו במיתה. אם כן, יחפץ ממש בהם, ויאמר: מה לי להתענות ולהסתגף בשקים ומלקיות המחלישים כחי מעבודת ה' יותר טוב אסתגף בבזיון בני אדם וחרפתם לי, ולא יסור כחי ולא יחלש. ובזה, כשיבואו העלבונות עליו, ישמח בהם, ואדרבה - יחפץ בהם.

עולם הזה הוא הפך עולם הבא. שפלות העולם הזה תגרום להם [לישראל] גדלה לעתיד לבוא, בימות המשיח ובתחית המתים גם לגופם, ובעולם הבא - לנפשם. (מנורת המאור אות שב) (הרב יעקב ישראל לוגאסי)

אמונה

לא. על-ידי אמונה יכול להבין את השם יתברך. (ספר המידות)

האם מותר להתלוצץ כדי לשמח חתן

עיקר שמחת חתן וכלה היא - שיודעו להם מה שגילו לנו חכמינו זכרונם לברכה, שהנושא אשה, מוחלים לו ולאשתו על כל עוונותיהם. { פלא יועץ (מערכת חתן) בשם מדרש שמואל. ואמרו בירושלמי (ביכורים פרק ג ה"ג): "וילך עֵשׂו אל ישמעאל, ויקח את מחלתו", וכי מחלת שמה, והלא בשמת שמה, שנאמר: "ואת בשמת בת ישמעאל לקח", אלא מלמד שמחלו לו על כל עוונותיו. } אולם כל זה רק בתנאי שהחתן והכלה מקבלים על עצמם לסור מדרכם הרע, וחוזרים בתשובה שלימה, אבל אם ממשיכים בדרכם הרעה לאחר החתונה, מחזירים להם את עונותיהם בחזרה. ועל כן, מצוה גדולה לעורר את החתן, שיקבל על עצמו ללכת בדרכים ישרות ולעשות מעשים טובים, ולהודיע לו על הזכות שניתנה לו להתחיל מהיום דף חדש בחיים. וכתב בשו"ת משנה הלכות (חלק יא סימן תסח), בשם הרב הקדוש רבי יחזקאל קוזמירר זצוק"ל, דלכך דרשו זו דווקא בפסוק זה, כדי ללמדנו שאפילו החתן כעֵשׂו והכלה כבת ישמעאל, מוחלים להם עוונותיהם. ע"ש. וכן כתב בשו"ת דברי יציב (או"ח סימן רנט) שרבותינו רמזו זאת דווקא אצל עשו, כדי להראות שאפילו הפחות שבפחותים כעֵשׂו, מוחלים לו עוונותיו ביום שנושא אשה. (הרב אברהם ישראל)

משהו לנשמה

מי רואה אושפיזין

בסוכתו של רבי אלעזר, בנו של רבי אלימלך מליזנסק, היו החסידים מאזינים מדי שנה בשנה לסיפור שנהג לספר בכל לילה ראשון של סוכות: יום אחד הופיע בחצרו של רבי אלימלך מליזנסק אורח לא-שגרתי. מראהו המודרני העיד על מוצאו הגרמני ועורר תשומת-לב רבה, על רקע הנוף האנושי החסידי המקובל בסביבה. האורח נכנס פנימה והתייצב בפינת בית-המדרש. לא חלפו דקות, ושמשו של הרבי יצא והודיע כי הצדיק ייכנס עתה לתפילת מנחה, שלא בזמן הקבוע. הדבר עורר תמיהה בקרב החסידים. התמיהה גדלה שבעתיים כאשר הרבי נכנס לבית-המדרש ובמקום לפנות לעבר מקומו, פילס את דרכו בין המתפללים, עד שהגיע אל האורח. בחמימות רבה לחץ רבי אלימלך את ידו, ולקחו עמו לעבר מקומו במזרח האולם, והושיבו לצידו. אחרי התפילה הוליכו הצדיק בכבוד גדול אל חדרו. הצדיק והאורח נסתגרו בחדר ושוחחו שעות רבות. חידה הייתה זו בעיני החסידים. היו ששיערו כי אולי הוא שר חשוב, שביכולתו לבטל גזרות. אחרים סברו כי לנוכח הכבוד והידידות שהפגין כלפיו הצדיק נראה שמדובר באישיות נעלה יותר. הטילו אפוא החסידים את המשימה על ר' אלעזר הצעיר, בנו של רבי אלימלך, שינסה לגלות את זהותו של האורח. בינתיים הסתיימה הפגישה, ורבי אלימלך יצא ללוות את האורח, והשניים הרעיפו ברכות לבביות זה על זה. המתין ר' אלעזר לשעת הכושר, נכנס אל אביו וניסה לברר מי האורח המסתורי. הביט הצדיק בבנו והשיב סתומות: "יום יבוא ותדע". הבין הבן כי בזה חתם אביו את דבריו ולא ניסה לשאול עוד. הדבר נשאר סתום ובמשך הזמן נשתכח העניין. עברו שנים. שנה אחת היה מחסור חמור באתרוגים. מצוות ארבעת המינים הייתה חביבה ביותר על רבי אלימלך, והוא נהג לקיימה בהידור רב. הוא ביקש מבנו, ר' אלעזר, לצאת לגרמניה, כי השמועה אמרה שבסביבות העיר המבורג אפשר להשיג אתרוגים מהודרים. ארז ר' אלעזר את תרמילו ויצא לדרך. הדרך הייתה קשה לתנועה, ומדי פעם בפעם נאלץ ר' אלעזר לתפוס מחסה מהגשם הכבד. הוא הגיע להמבורג באיחור רב, והבין שכבר לא יתאפשר לו לחזור לליזנסק לפני חג-הסוכות. באין ברירה נאלץ לעשות את החג בהמבורג, הרחק מביתו ומהחצר החסידית. תחושת בדידות אפפה אותו והוא החל לדאוג שמא לא ימצא בית ראוי וכשר, שיוכל לקיים בו את מצוות סוכה כהלכתה. הוא נכנס לבית-הכנסת, אשר היה מרהיב ביופיו והשתייך לקהילה העשירה, וסיפר לגבאי כי הוא זקוק לאירוח לימי החג. במהירות רבה סודר בעבורו מקום, על-פי תורנות מסודרת שהייתה נהוגה בקהילות גרמניה. בסיום התפילה פנה אליו מארחו בלחיצת יד חגיגית והזמינו לבוא עמו. הם צעדו בדומייה בין בתי הרובע, שהפאר וההדר ניכרו בהם היטב, עד שהגיעו לבית המארח. בני הבית קיבלו את פניהם בברכת חג חגיגית, ומיד הגיעו משרתים לעמוד לשירותם. הבית נצץ מכלי זהב וכסף שעמדו בכל פינה, ור' אלעזר, שלא הכיר חיי עושר כאלה, שאל את עצמו אם גם את המצוות הם יודעים לקיים בהידור כזה. כשנכנס לסוכה התברר שלא היה בסיס לחששותיו. קישוטי כסף וזהב עיטרו את דופןותיה. קודם שהחלה הסעודה סימן בעל-הבית למשרת, וזה הכניס לסוכה כורסה מפוארת. בעל-הבית קם וקרא: "ברוך הבא, סבא ר' אברהם!". הדבר התמיה את האורח, אך הוא חשב שזה ממנהגי קהילות גרמניה. למחרת חזר המחזה ונשנה. המשרת הכניס כורסה ובעל-הבית קרא: "ברוך הבא, סבא ר' יצחק!", וכך גם בימים הבאים. בסעודות שוחח עמו בעל-הבית שיחות נימוסיות בלבד, ור' אלעזר, שרצה מאוד לשאול את בעל-הבית לפשר המנהג, התקשה למצוא הזדמנות נאותה. אולם באחת הסעודות אזר עוז ושאל את מארחו לפשר הדבר. ענה לו המארח בהבעת תמיהה: "הלוא כשבאים אלינו שבעת האושפיזין, רועי ישראל, ודאי יש לכבדם ולהכין להם מושב ראוי". הביט החסיד בבעל-הבית בהשתוממות, ושאל: "האם אתה רואה אותם?". האיש הביט בו במבט מפוכח לחלוטין והחזיר לו בשאלה: "והאם אתה אינך רואה אותם?!"... באותו רגע קלט ר' אלעזר כי המארח אינו אדם פשוט. הוא מיהר לנצל את ההזדמנות וביקש שגם הוא יזכה לראות את האושפיזין. בעל-הבית שמע את בקשתו והשיב כי עליו לבקש את הסכמת האושפיזין עצמם. בערב הבא מסר לו את תשובתם, כי מאחר שלא זכה לכך בלילה הראשון, לא יוכל עכשיו לראותם. הצטער ר' אלעזר אך התנחם בכך שזכה לשבת בסוכתו של צדיק זה, עם שבעת הרועים. כל ייסוריו, על עריכת החג במרחקים, נהפכו פתאום לשמחה גדולה. בתום החג נפרד ר' אלעזר בחום ממארחו ושב לליזנסק. בהתרגשות נכנס אל אביו ורצה לספר לו את שעבר עליו, אלא שאביו הקדימו: "קיימתי את הבטחתי מאז להודיע לך מיהו היהודי מגרמניה שביקר אצל. זה היה המארח שלך בחג-הסוכות. אשריך שזכית להתארח אצל אחד הצדיקים הנסתרים בדורנו, ואף לשבת בשולחן אחד עם שבעת הרועים". (שיחת השבוע חב"ד)